

O mieście

06.04.2010.

Choszczno położone jest w dolinie Stobnicy, rozciągającej się z zachodu na wschód. Pod względem polityczno-historycznym miasto powstało na terenach włączonych w drugiej połowie XIII wieku do Nowej Marchii, państwa margrabiów brandenburskich, tworzonego na ziemiach polskich i pomorskich. Miasto zaliczało się zatem do wschodniej (zaodrzańskiej) części Brandenburgii do końca XVII wieku, z tym, że od XVIII wieku ta weszła w skład Prus, a potem od 1871-1945 roku do Niemiec. Od 1945 roku do dzisiaj wspomniane tereny znajdują się w granicach Państwa Polskiego.

Administracyjnie Choszczno od średniowiecza było gminą miejską, do XVI wieku na Ziemi Choszczeńskiej, od XVI do dzisiaj w Powiecie Choszczeńskim. Na obszarze, na którym powstało przed wiekami miasto Choszczno (niem. Arnswalde), istniało osadnictwo od epoki kamiennej. W V wieku n. e. okolica wyludniła się i dopiero od VI wieku pojawiło się tutaj osadnictwo słowiańskie. W samym Choszcznie funkcjonował gród obronny i prawdopodobnie osada handlowa. Pierwsze informacje o okolicy pisane posiadamy dopiero z początków XIII wieku. W 1233 roku książę wielkopolski Władysław Odonic uposażył cystersów dużym nadaniem dóbr dochodzących na wschodzie do jezior Klukom i Sowno. Cztery lata później, ten sam uposażył zakon rycerski joannitów rozległym nadaniem ziem położonych na wschód od jeziora Klukom, z ośrodkiem w Korytowiu. Pomiędzy zakonami doszło do konfliktu, który doprowadził do zajęcia Choszczna przez margrabiów. W drugiej połowie XIII wieku margrabiowie lokowali swoje miasto Arnswalde (Orli Las). Średniowieczne Arnswalde posiadało status miasta należącego do władcy. Od początku swego istnienia funkcjonował samorząd miejski, na który składał się urząd sołtysi, burmistrzowski, rada miejska z sędziami i komornikami. Od 1808 do 1933 roku na czele władz miejskich stało kolegium reprezentowane przez magistrat. Kolegium składało się z burmistrza i radców miejskich, którzy posiadali uprawnienia władzy wykonawczej i policyjnej. Od 1933 do 1945 roku w magistracie pracowało odtąd sześć osób, a rada gminy składała się z 13 radnych. Nadal na czele urzędników stał burmistrz. Po wojnie burmistrzów wybierano w latach 1945-1950 i ponownie od 1990 roku do dzisiaj. W 2008 roku burmistrzem Choszczna jest Robert Adamczyk. Spraw mieszkańców pilnuje od XIV wieku rada miejska, w której skład wchodziło od 7 (w XVII w.) do 21 radnych w 2008 roku. Od średniowiecza wewnątrz murów miasto posiadało cztery dzielnice. W 2008 roku – mamy cztery osiedla, ale wykraczające daleko poza obręb starych murów. Numerowanie domów potwierdzone jest dla Choszczna od XVI wieku. Całe miasto od XVIII wieku było opasane murem obronnym, którego długość obliczano na 1800 m. Pod murem były podwójne od zachodu i wschodu, a potrójne fosi od południa. Pomiędzy nimi usypano wysokie wały ziemne, a na ostatnim zbudowano kamienno-ceglany mur o wysokości 9 metrów. Taki system obronny sprawił, że miasto nie zostało zdobyte przez żadną z armii do XVII wieku. Z okresu średniowiecza przetrwał do dzisiaj kościół NNMP oraz tzw. barbakan obok dzisiejszej biblioteki. W latach 1405-1454 odgrywało znaczną rolę polityczną, ale w gronie opozycji antykrzyżackiej. Czasy Hohenzollernów to zmiernych działalności politycznej miast Nowej Marchii, w tym i Choszczna. W 1433 roku rada miejska Choszczna złożyła hołd lenny królowi polskiemu i do 1437 roku miasto wytrzymało w podległości wobec Polski. W latach 1443-1445, po jednym z buntów mieszczan Choszczna, Krzyżacy zbudowali w mieście swój zamek. Liczne kroniki z początków XVI wieku wskazują, że Choszczno było zaliczane do największych miast Nowej Marchii, przed Chojną, Kostrzyniem i Myśliborzem. W drugiej połowie XVI wieku pod względem ilości mieszkańców, Choszczno znajdowało się na drugim miejscu wśród największych miast nowomarchijskich. W XVII wieku spadło znaczenie miasta z powodu licznych epidemii, pożarów i działań wojennych prowadzonych w ramach Wojny Trzydziestoletniej. W XVII do początków XX wieku mieszczanie zajmowali się głównie rolnictwem i rzemiosłem. Zbudowanie przez Choszczno linii kolejowej w 1847 roku spowodowały gwałtowny rozwój miasta. Zaczął powstawać przemysł. Pomiędzy 1846 a 1945 powstały tutaj: fabryk zapalek, maszyn rolniczych, fabryka sukna, papy, drutu i cukru. Szczególny udział w rzemiośle i handlu miała w Arnswalde społeczność żydowska, zaangażowana w prowadzenie małych handlowych firm rodzinnych, z których kilka ogłosiło upadłość zaraz po I wojnie światowej. Pozostałe zostały zlikwidowane w latach 1933-1935. Zniszczenia spowodowane walkami o miasto w 1945 roku spowodowały niemal całkowite zniszczenie dotychczasowego położenia gospodarczego miasta. Od 1945 roku zaczął w małym wymiarze funkcjonować handel. Zaczęto uruchamiać ocalałe zakłady przemysłowe. Zaległości zaczęto niwelować dopiero w latach 60 tych. Ruszyło budownictwo i rozbudowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej. Kolejny kryzys gospodarczy nastąpił w końcu lat 70-tych i był powiązany z kryzysem gospodarki komunistycznej w schyłkowym okresie Polski Ludowej. Pomimo trudnego okresu miasto zdobywało laury w konkursach na tzw. „Mistrza gospodarności”. Wraz z nastaniem przemian polityczno-gospodarczych w kraju na przełomie 1989/1990 roku ruszyły przemiany w mieście. Od 1990 roku rozwinął się handel prywatny, rzemiosło i usługi. W końcu lat 90-tych i po roku 2000 rozwinęła się sieć banków, punktów urzędu pocztowego, sklepów prywatnych i sklepów wielkopowierzchniowych. Miasto wybudowało oczyszczalnię ścieków, basen „Wodny Raj, halę sportową dla gimnazjum i duży ośrodek sportowo-rekreacyjny. Podczas II wojny światowej pracowało w mieście przymusowo 300 Polaków. Od jesieni 1939 do stycznia 1945 roku funkcjonował niemiecki obóz dla jeńców wojennych Arnswalde II B.

Przetrzymywano tutaj polskich i francuskich oficerów i żołnierzy. Pomimo ograniczeń uwięzieni rozwijali w obozie życie kulturalne, polityczne i narodowe. 23 lutego 1945 roku, po długim oblężeniu miasto skapitulowało przed wojskami sowieckimi. W 1942 roku – 14.116, i do końca 1944 roku zaludnienie nie przekroczyło 15.000 mieszkańców. W grudniu 1945 roku zamieszkiwało miasto 1.507, a w 2008 roku 16.043 osób. W latach 1945-1947 nastąpiła całkowita wymiana ludności. Resztki ludności niemieckiej, która wcześniej nie uciekła, wysiedlono za Odrę w 1946 roku, a w jej miejsce przybyła i zasiedliła ludność polska z różnych stron kraju i Europy. Ludność skupia się dzisiaj w dwóch parafiach. Najstarszą jest (od 1945) parafia Narodzenia Najświętszej Marii Panny i parafia pod wezwaniem Jadwigi Królowej (od 1985). Z religią bardzo ściśle był związany rozwój kultury w Choszcznie. Przy kościołach powstały pierwsze szkoły i biblioteki. Do najcenniejszych dzieł artystycznych, jakie zachowały się w Choszcznie z dawnych czasów, zaliczyć musimy „Drzewo Jessego” z rodowodem Chrystusa, pochodzące zapewne z XIV wieku, tablice epitafijne: burmistrza Rebentischa (z XVI w.) i Scholastyki von Schack (z XVIII wieku). Od XVI wieku rozwijała się tutaj muzyka oraz sztuki teatralne. Od początków XX wieku upowszechniło się kino. Miasto posiadało od 1843 roku własną prasę. Dzisiaj Urząd Miejski wydaje „Wiadomości Choszczeńskie” (od 1995 r.). Bardzo długo wizytówką miasta były dzwony odlane w XVII wieku, o których podobno papież Pius XII miał powiedzieć, że jest to „najpiękniejszy dzwon, jaki kiedykolwiek zabrzmiał na świecie”. Od 1913 roku taką wizytówką miasta była fontanna z figurą tzw. „żniwiarki”. Już w 1700 roku grywano z wieży kościelnej hejnał miejski. Hejnałista był opłacany z czynszu pobieranego z młynów miejskich. Do tej tradycji – hejnału miejskiego, powróciło niedawno miasto po prawie 300 latach. Dzisiaj można wysłuchać hejnału o godzinie 12.00 oraz o każdej godzinie melodię. Dr Grzegorz Jacek Brzustowicz